

נוסח ברכת אהבת עולם (רבה)

בחסרות וביתרות כמו לטטפת ומזוזת ואם כוון לבו לאו דוקא אלא כלומר לקרות כדין כנקודתן וכהלכתן.

11. בית יוסף אורח חיים סימן ס
ובה"ג פסק דמצות צריכות כוונה. כלומר שיתכוין לצאת בעשיית אותה מצוה וזה שכתב עוד וצריך שיכוין לצאת:

12. רמב"ם הלכות קריאת שמע פרק ב הלכה א
הקורא את שמע ולא כיון לבו בפסוק ראשון שהוא שמע ישראל לא יצא ידי חובתו והשאר אם לא כיון לבו יצא, אפי' היה קורא בתורה כדרכו או מגיה את הפרשיות האלו בעונת קריאה יצא והוא שכוין לבו בפסוק ראשון.

13. שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת שמע סימן ס סעיף ד
י"א שאין מצות צריכות כוונה, וי"א שצריכות כוונה לצאת בעשיית אותה מצוה, וכן הלכה.

14. משנה ברורה סימן ס ס"ק ז
(ז) יש אומרים - דע דלפי המתבאר מן הפוסקים שני כונות יש למצוה א' כונת הלב למצוה עצמה וב' כונה לצאת בה דהיינו שיכוין לקיים בזה כאשר צוה ד' כמו שכתב הב"ח בס"י ח' וכונת המצוה שנזכר בזה הסעיף אין תלוי כלל בכונת הלב למצוה עצמה שיכוין בלבו למה שהוא מוציא מפיו ואל יהרהר בלבו לד"א כגון בק"ש ותפילה ובהמ"ז וקידוש וכדומה דזה לכו"ע לכתחילה מצוה שיכוין בלבו ובדיעבד אם לא כיון יצא לבד מפסוק ראשון של ק"ש וברכת אבות של תפילה כמו שמבואר לקמן רק שמחולקים בענין אם חייב לכוין קודם שמתחיל המצוה לצאת בעשיית אותה המצוה. ולמצוה מן המובחר כו"ע מודים דצריך כונה כדאיתא בנדרים ראב"צ אומר עשה דברים לשם פועלם ונאמר ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה

15. משנה ברורה סימן ס ס"ק ט
(ט) לצאת - לפיכך התוקע להתלמד או המברך בהמ"ז עם קטנים לחנכם במצות הוא היה ג"כ חייב בבהמ"ז ושכח אז להתכוין לצאת בה ג"כ עבור עצמו וכן כה"ג בכל המצות שעשאים לשום איזה ענין לא יצא ידי חובתו

16. ביאור הלכה סימן ס סעיף ד ד"ה * לצאת - עיין
לצאת - נ"ל דאם לא אכל כדי שביעה דאז חיוב בהמ"ז שלו הוא מדרבנן אפשר דיש לסמוך בדיעבד על דעת הרדב"ז שכמה מהאחרונים הסכימו לדבריו דבמצוה דרבנן אין צריך כונה לצאת ואין צריך לחזור ולברך ... ולכתחילה מי שיש עליו חיוב בהמ"ז ורוצה לברך עם קטנים לחנכם יתנהג בא' משתים או שיכוין לצאת בזה ג"כ עבור עצמו ויוצא בזה כמו שכתבנו במ"ב בשם הא"ר או שיכוין בפירוש שלא לצאת ויברך אח"כ עבור עצמו:

17. חיי אדם חלק א כלל סח סעיף ט
ונראה לי דזה דוקא בקורא קריאת שמע בדרך לימודו וכן כשכפאוהו לאכול מצה והוא היה סבור שהוא יום חול או שהיה תוקע לשיר וכיוצא בו. אבל אם קורא קריאת שמע כדרך שאנו קורין כסדר התפלה וכן כשאוכל מצה או תקע ונטל לולב אף על פי שלא כיון לצאת יצא שהרי משום זה עושה כדי לצאת אף על פי שאינו מכוין.

18. משנה ברורה סימן ס ס"ק י
וכ"ז לענין בדיעבד אבל לכתחילה ודאי צריך ליזהר לכוין קודם כל מצוה לצאת ידי חובת המצוה וכן העתיקו כל האחרונים

19. שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת שמע סימן ס סעיף ה
הקורא את שמע ולא כוון לבו בפסוק ראשון שהוא שמע ישראל, לא יצא ידי חובתו. והשאר, אם לא כוון לבו אפילו היה קורא בתורה, או מגיה הפרשיות האלו בעונת קריאת שמע, יצא, והוא שכוון לבו בפסוק ראשון.

20. משנה ברורה סימן ס ס"ק יא
(יא) כיון לבו - כונה זו האמורה כאן איננו הכונה האמורה בס"ד דשם הוא הכונה לצאת ידי חובת מצוה זה בעיני כלל

1. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף יא עמוד ב
ואידך מאי היא? - אמר רב יהודה אמר שמואל: אהבה רבה. וכן אורי ליה רבי אלעזר לרבי פדת בריה: אהבה רבה. תניא נמי הכי: אין אומרים אהבת עולם אלא אהבה רבה. ורבנן אמרי: אהבת עולם, וכן הוא אומר ואהבת עולם אהבתיך על כן משכתיך חסד.

2. נתיבות עולם נתיב העבודה פרק ז
ויראה כי ההפרש שבין אהבה רבה ובין אהבת עולם, כי אהבה רבה הברכה היא על גודל האהבה, ואהבת עולם על נצחית האהבה הזאת וכל אחד הוא ענין מיוחד, גודל האהבה בפני עצמה ונצחית האהבה בפני עצמה. ולפיכך פליגי למר עדיף גודל האהבה ולמר עדיף נצחית אהבה, ולפיכך הכריעו לומר בשחרית אהבה רבה כנגד מדת היום, שהיום יש בו פנים מאירות פנים של אהבה יתירה לכך אומרים ביום אהבה רבה, אבל בלילה יותר מסתבר לומר אהבת עולם, שאין בלילה פנים מאירות רק שאנו מאמינים בו אף כי בלילה שהכל הוא ביד הש"י כמו שאמרנו אנו מאמינים בו שתהיה האהבה נצחית מבלי שנוי.

3. תוספות מסכת ברכות דף יא עמוד ב
הלכך תקינו לומר בשחרית אהבה רבה ובערבית אהבת עולם.

4. רמב"ם הלכות קריאת שמע פרק א הלכה ו
וברכה שנייה אהבת עולם אהבתנו, ושל אחריה אמת ויציב, וברכה ראשונה שלפניה בלילה מעריב ערבים וכו' שנייה לה אהבת עולם בית ישראל עמך אהבת כו'.

5. שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת שמע סימן ס סעיף א
ברכה שנייה: אהבת עולם (הגה: וי"א אהבה רבה, וכן נוהגין בכל אשכנז), ואינה פותחת בברוך, מפני שהיא סמוכה לברכת יוצר אור. ואם היא פוטרת ברכת התורה ע"ל ס' מ"ז.

6. משנה ברורה סימן ס ס"ק ב
(ב) וכן נוהגין - היינו בבקר אבל בערב נוהגין לומר אהבת עולם והטעם שנהגו לומר בבוקר אהבה רבה משום דכתיב חדשים לבקרים רבה אמונתך. וכ"ז לכתחילה אבל בדיעבד אף אם אמר כל הנוסח של אהבת עולם בבוקר יצא ידי חובתו:

7. שערי תשובה סימן ס
והנוהגין ע"פ האר"י ז"ל אומרים אהבת עולם כמ"ש המחבר רק בשבת י"ל אהבה רבה כמבואר בס' פע"ח

8. כף החיים ס"ק א
אין ראוי לומר אהבה רבה לפי שאהבה רבה הוא בחסד שבעולם האצילות ועתה אנחנו בהיכלות הבריאה ולכן צריך לומר אהבת עולם אשר היא עדין למטה בעולם הבריאה. והנה נתבאר כי אהבת עולם הוא סוד היכר אהבה שהוא החסד שבבריאה. וכן כתב בפע"ח ... ואין חילוק בין שבת ויוה"כ לשאר ימות השנה כי כולם הם בהיכלות דבריאה ודלא כמו שכתב הש"ץ ושערי תשובה....

האם מצוות צריכות כוונה

9. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף יג עמוד א
שמע מינה: מצות צריכות כוונה! (שיהא מתכוין לשם מצות, ותקשה לרבה דאמר במסכת ראש השנה (דף כ"ח, א) התוקע לשיר יצא.) מאי אם כוון לבו - לקרות. (אבל לצאת ידי מצוה לא בעינן שיהא מתכוין, אלא לקרות בתורה בעלמא.) לקרות? והא קא קרי! (הא בקורא קא עסיק תנא ואתי, דקתני היה קורא בתורה.) בקורא להגיה. (את הספר אם יש בו טעות, דאפילו לקריאה נמי לא מתכוין.)

10. תוספות מסכת ברכות דף יג עמוד א
בקורא להגיה - פירש בקונטרס שאין מתכוין לקרות. תימה אכתי הא קא קרי. ע"כ נראה בקורא להגיה שאינו קורא התיבות כהלכתן וכנקודתן אלא ככתיבתן קרי כדי להבין

הפרשיות משא"כ כונה זו הוא להתבונן ולשום על לבו מה שהוא אומר ולכך הוא לעיכובא רק בפסוק ראשון שיש בו עיקר קבלת עול מלכות שמים ואחדותו ית'

21. שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת שמע סימן סג סעיף ד עיקר הכוונה הוא בפסוק ראשון, הלכך אם קרא ולא כוון לבו בפסוק ראשון, לא יצא י"ח וחוזר וקורא. ואפי' למ"ד מצות אין צריכות כוונה, מודה הכא.

22. הליכות שלמה פרק ז סעיף ה בקריאת הפסוק "שמע ישראל" יש לכוין: שמע ישראל, ד' – שהוא – אלוקינו – ולכן בזה קבלת עול מלכות שמים, הוא – ד' אחד

23. רמ"א אורח חיים הלכות קריאת שמע סימן סא סעיף יד ויש להפסיק בפסוק ראשון בין ישראל לה', ובין אלקינו לה' השני, כדי שיהא נשמע שמע ישראל כי ה' שהוא אלקינו הוא ה' אחד

24. הליכות שלמה פרק ז הערה 14 בשנת תשל"ל כתב חכם אחד קונטרס בענין פירוש וכוונת הפסוק "שמע ישראל" ובתוך הדברים בירר מה שכתב הרמ"א: "ויש להפסיק....", שלכאורה אינו מובן דאדרבה אם יאמר ד' אלוקינו ד' אחד ללא הפסק, יהיה נשמע יותר דבר זה שד' אלוקינו הוא ד' אחד. וביאר שם ע"פ דברי ספר "על הכל" לר"מ מאיברא שהוא מקור דברי הרמ"א, שמלבד קיום מצות האמונה במציאות השם שבתית ד', ומצוות ייחוד הד' באמירת ד' אחד, יש כאן גם קבלת עול מלכות שמים באמירת "אלוקינו", ולפי זה יש לכוין ד' – שהוא – אלקינו (ומקבלים בכך עול מלכות שמים) הוא – ד' אחד. ומובן היטב למה יש להפסיק בין אלוקינו לד' השני. הרב הנ"ל שלח קונטרסו קודם הדפסתו לרבנו שיחווה דעתו עליו, והשיב לו רבנו בזה"ל: "ממהר אני להודיעו שלענ"ד משמיא הוא דקזכו ליה לפענח דבר סתום בלשונו של רבנו הרמ"א ז"ל, וברור הדבר שצריכים ודאי לפרש בדבריו ככל האמור

25. שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת שמע סימן סא סעיף ו צריך להאריך בחי"ת של אחד, כדי שימליך הקדוש ברוך הוא בשמים ובארץ, שלזה רומז החטוטרת שבאמצע הגג החי"ת. ויארץ בדל"ת של אחד שיעור שיחשוב שהקב"ה יחיד בעולמו ומושל בד' רוחות העולם

26. קיצור שולחן ערוך סימן יז סעיף ג קודם שיתחיל, יכוין לצאת מצות קריאת - שמע שצונו הקדוש - ברוך - הוא, ובאמרו שמע ישראל יכוין את הפירוש: שמע ישראל כי ה' שהוא אלהינו, הוא ה' אחד, יחיד ומיוחד בשמים ובארץ. ויארץ - "בחי"ת של אחד, כדי שימליך הקדוש - ברוך - הוא בשמים ובארץ, "ובדל"ת" ויארץ קצת גם - כן שיעור, שיחשוב שהקדוש - ברוך - הוא, הוא יחיד בעולמו ומושל בד' רוחות העולם, ולא יארץ יותר משיעור זה.

27. ערוך השולחן אורח חיים סימן סא סעיף ד בודאי יש כונות נוראות בפסוק שמע ישראל אך בפשטיותה הוא כמו שפירש"י שמע ישראל ה' אלקינו כלומר שהוא אלקינו עתה ה' אחד עתיד להיות ה' אחד שנאמר כי אז אהפוך אל עמי שפה ברורה לקרא כולם בשם ה' [צפניה ג, ט] ונאמר ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד [זכריה י"ד] וזה כל תקותינו שאז יתגדל ויתקדש שמו יתב' ולכן יתקרא אחר פסוק זה אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד כלומר שאז יתגלה כבוד מלכותו בגלוי ולכן אומרים בחשאי כי עתה אינו באתגליא מפני חטאינו לבד ביוה"כ שאז אנו כמלאכים אומרים בקול רם אבל בכל השנה אין העולם כדאי לאמרו בקול רם

28. משנה ברורה סימן סג ס"ק יד (יד) וחוזר וקורא - בלחש שלא יהיה נראה כמקבל שתי רשויות ח"ו. ואפילו אם כבר קרא כל פרשת שמע והיה אם שמוע ואח"כ נזכר שלא קרא פסוק ראשון בכונה צריך לחזור ולקרות כל הפרשה שמע דאם לא יקרא רק הפסוק ראשון היו

כקורא למפרע דאינו יוצא כדלקמן בסי' ס"ד. ואם נזכר באמצע פרשת והיה אם שמוע יגמור עד ויאמר ויתחיל ויקרא שמע עד והיה אם שמוע ויחזור לפרשת ויאמר:

29. הערות איש מצליח סימן סא ראיתי בשם הר' ישראל סלאנטר ז"ל שאדם זוכר להמליך את הקב"ה על כל העולם ושוכח להמליכו על עצמו....

30. שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת שמע סימן סא סעיף יג אחר פסוק ראשון צריך לומר בשכמל"ו, בחשאי.

31. מגן אברהם סימן סא ס"ק יא צ"ל ברוך שם כו'. ואם לא אמר בשכמל"ו אין מחזירין אותו [ב"ח ש"ג] ולבוש כתב שאפי' אמרו ולא אמרו בכוונה צריך לחזור

32. ביאור הלכה סימן סא סעיף יג עיין במ"ב לענין בדיעבד אם לא אמרו. הנה המ"א הביא בשם השה"ג והב"ח שאין מחזירין אותו והלבוש פוסק דמחזירין אותו והנה אף שמדברי המ"א משמע דמסכים עם הלבוש שמחזירין אותו והכונה להחזירו לראש כמו שמוכח בס' ח"א כלל כ"א או עכ"פ לבשכמל"ו מ"מ לענ"ד נראה שהדין עם הש"ג וב"ח עיין בפסחים נ"ו ע"א ר"י אומר מפסיקין היו אלא שלא היו אומרים בשכמל"ו ובברייתא שנייה אלו ואלו שלא ברצון חכמים וכו' אלא שלא מיחו בהם חכמים ואם איתא דמחזירין אותו ולא יצאו ידי חובת ק"ש ע"ז היה להם למחות בהם כמו על אידך דברים דלא היה איסור דאורייתא בהם ג"כ כמ"ש שם בגמרא ואעפ"כ מיחו בהם ולולי דמסתפינא הו"א דגם הלבוש מודה בזה דלא אמר רק שצריך לחזור ולא הוי כשאר פסוק שבק"ש שאין צריך לחזור עבור הכונה אפילו אם לא התחיל עדיין הפסוק שאחריו ונ"מ אם הוא עומד קודם ואהבת אבל אם כבר קרא ק"ש אך שדילג בשכמל"ו אין צריך לחזור עבור זה רק יאמר אותו במקום שנזכר ואפשר דג"ז אין צריך מצד הדין:

33. הליכות שלמה פרק ז סעיף ו התיבות "ברוך שם כבוד מלכותו", נראה שפירושם הוא, שאנו מברכים את השם רק לפי המתגלה לנו על ידי כבוד מלכותו, לפי שאין אנו יכולים לשבחו אלא לפי מה שמתגלה לנו על ידי הנהגתו בלבד. אם לא כיון באמירת "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" ונזכר מיד, יאמרהו שנית, אבל אם נזכר רק אחר שהמשיך ואהבת וגו', אינו חוזר (אלא יש לנהוג כמו שכתב בבאור הלכה שכתב וז"ל: א"צ לחזור עבור זה, רק יאמר אותו במקום שנזכר ואפשר דגם זה אין צריך מן הדין

34. כף החיים סימן סא ס"ק מה אבל הלבוש כתב דברוך שם כבוד יש לו כל דין פסוק ראשון ואפילו לא כיון לבו צריך לחזוק. וכן נראה דעת מרן בריש סימן 10

35. שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת שמע סימן סו סעיף א בין הפרקים, שואל בשלום אדם נכבד, ומשיב שלום לכל אדם. ובאמצע, שואל בשלום מי שהוא ירא ממנו כגון: אביו או רבו, או מי שהוא גדול ממנו בחכמה וכ"ש מלך או אנס, ומשיב שלום לאדם נכבד ואפילו באמצע הפסוק, חוץ מפסוק שמע ישראל ובשכמל"ו שלא יפסיק בהם כלל, אם לא מפני מי שירא שמא יהרגנו.

36. ביאור הלכה סימן סו סעיף א ד"ה * שלא יפסיק ולענ"ד אף דפשטא דמילתא משמע דלא יענה וכן איתא בח"א לענ"ד צע"ג בזה לפי מה דביררנו לעיל בסימן ס"א בבה"ל דהדין עם הב"ח ושה"ג דבדיעבד אם לא אמר בשכמל"ו אין צריך לחזור מנין לנו להשוותו לענין שיהא אסור להפסיק בו לאיש"ר וקדושה וברכו